

ШТРАФНИЙ ІЗОЛЯТОР ЗА СУМНІВНИХ ПІДСТАВ: УМОВИ УВ'ЯЗНЕННЯ КИЯНИНА ВИГІВСЬКОГО В РОСІЇ

З 2014 року Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні документує порушення прав людини, що здійснюються стосовно осіб, заарештованих у Криму¹. Деякі з них згодом були депортовані до Російської Федерації у порушення міжнародного гуманітарного права. Непідтвердження факту затримання та позбавлення волі, а також подальше приховування місцезнаходження затриманої особи від її родичів в особливо кричущих випадках дорівнювали насильницькому зникненню та призводили до інших грубих порушень прав людини, таких як катування та жорстоке поводження.

Киянин Валентин Вигівський зник після поїздки до Криму 17 вересня 2014 року. Пізніше його знайшли під вартою у Російській Федерації. Його засудили до 11 років ув'язнення у колонії суворого режиму. Батько Валентина, Петро, розповідає про сім років ув'язнення, які уже відбув його син, — про погані умови, такі як тривале утримання в одиночній камері, приміщення у штрафний ізолятор та обмеження щодо спілкування із зовнішнім світом.

Петро Вигівський, батько Валентина. Фото: УВКПЛ/Олександр Катеруша

Як Валентин опинився в Криму і чому був затриманий?

Валентин цікавився авіацією, це було його хобі. На території колишнього СРСР була ціла спільнота фанатів авіації. У цю спільноту входили люди з багатьох країн: з України, Білорусії, Росії, інших країн, де є авіаційне виробництво. Вони переписувались, зустрічались, спілкувались.

У цій спільноті була дівчина одна, вони спілкувались давно. І ось вона збирала гроші на лікування онкологічного захворювання комусь із своїх родичів. Валентин зібрав невеличку суму і хотів передати їй. Вони домовились зустрітись в Криму. А як уже набагато пізніше виявилось, ця дівчина була «під ковпаком» ФСБ, вже її там «вели» за зв'язок з ворогуючою країною, людиною, яка займається авіацією. Можливо, це був спосіб виманити його, але я точно не знаю.

17 вересня 2014 року Валентин Вигівський був затриманий у Криму. Як його родичі з'ясували приблизно через місяць, співробітники ФСБ затримали пана Вигівського, коли той в'їхав до Криму, і протримали його у неофіційному місці ув'язнення кілька днів. Приблизно 21 вересня 2014 року Валентина Вигівського було депортовано до Російської Федерації та поміщено у СІЗО «Лефортово» в Москві.

Тим часом батьки пана Вигівського робили численні безуспішні спроби встановити місцезнаходження їхнього сина, у тому числі шляхом надсилання запитів до правоохоронних органів у Криму. Пізніше, коли родичі змогли ненадовго побачити Валентина Вигівського під час його перебування під вартою в Російській Федерації, він поскаржився їм на неодноразові побиття та піддавання інсценуванню страти з застосуванням зброї на початкових етапах позбавлення волі.

¹ Автономна Республіка Крим та місто Севастополь, Україна, окуповані Російською Федерацією

Обставини арешту та подальшого затримання пана Вигівського становлять примусове зникнення, що є грубим порушенням прав людини. Приховування місцезнаходження затриманої особи поміщає жертву поза захистом закону, що робить її вразливою до жорстокого поводження та катування.

Його затримали, потім перевезли в Москву та інкримінували статтю 276 ККРФ – це шпигунство.

Відповідно до статті 49 четвертої Женевської конвенції, індивідуальні або масові примусові переміщення, а також депортації захищених осіб з окупованої території на територію окупаційної держави або на територію будь-якої іншої країни, окупованої чи ні, заборонені, незалежно від їх мотивів.

Розкажіть про умови утримання сина?

У Лефортово він півтора року був у камері на 2 чоловіки, а вже перебуваючи в колонії – з 2016 року він весь час в одиночній камері. [12 травня 2016 року його прийняли до колонії в Кіровській області, де він перебуває на момент цього інтерв'ю, - ред.].

Я тоді намагався з'ясувати, чому його тримають в одиночній камері. Спочатку адміністрація виправдовувала це тим, що в колонії є ув'язнені з Донецької та Луганської області та можуть бути якісь конфлікти. Але потім вже виявилось, що в Росії людей такого плану, які «представляють загрозу Російській Федерації», тримають в одиночних камерах, щоб не було контакту з іншими.

З 2017 року і до останнього часу він перебував у режимі «ПКТ» (приміщення камерного типу), що передбачає посилені заходи безпеки та ізоляцію затриманого. Валентина також періодично поміщали до штрафних ізоляторів (ШІЗО) на сумнівних підставах.

Міжнародне право прав людини дозволяє одиночне ув'язнення лише в крайньому випадку на найкоротший можливий період часу (Комітет проти катувань, заключні зауваження: США, CAT/C/USA/3-5). Тривале одиночне ув'язнення, тобто тривалість якого перевищує 15 днів, заборонене. (Мінімальні стандартні правила, правила 43 (1) (b) та 44.) Тривале одиночне ув'язнення може прирівнюватися до катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.

У нього всі дні однакові. Там кімната 2x3 метри, лавка стоїть 20 см від пола, яку на день забирали. І весь час у цій кімнатці. Зимою холодно, навіть стіни інієм покривались, а літом дуже спекотно, багато комарів. Харчування нікудишне, лише останні декілька місяців покращилась.

Медицина – така, як у всіх тюрмах. Хворів COVID-19 – лікування було одне – штрафний ізолятор. А так, зеленка, може йод – оце й все. Там є якийсь лікар в колонії. Але якщо при COVID-19 відправляють в штрафний ізолятор, ви можете зрозуміти, яке це лікування.

Петро Вигівський, батько Валентина. Фото: УВКПЛ/Олександр Катеруша

Всі особи, позбавлені волі, зберігають право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я. (МПЕСКП, ст. 12 (1)) Компетентні органи повинні контролювати і вирішувати проблеми зі здоров'ям осіб, які перебувають під вартою, навіть якщо людина спеціально не зверталася за медичною допомогою. (Повідомлення № 763/1997, Ланцова проти Російської Федерації, Міркування, прийняті Комітетом з прав людини 26 березня 2002 року, п. 9.2)

Останній лист отримав вчора [інтерв'ю відбулося 21 липня 2021 року, — ред.], він його написав, коли вже був в СУС [суворі умови утримання, — ed.]. Написав, що в порівнянні з ПКТ, СУС – це

як п'ятизірковий готель. Бо є телевізор, є стіл, є ліжко, яке не забирають і вночі не приходять перевіряти, він це чи не він. Це був перший лист, який він написав на столі. І є тапчанчик, на якому можна посидіти. А то він всі ці 5 років міг тільки або стояти, або ходити вдень.

Чи відомо вам, за що на Валентина накладались дисциплінарні порушення?

Ми про це писали звернення Москальковій [Уповноважений з прав людини Росії, — ред.], прокуратура російська з цим розбиралась. Вони написали таке: на Валентина зареєстровано 47 порушень. Основні порушення – це відмова від роботи. Він написав заяву, що на країну-агресора він ніякі види робіт робити не буде. Ось це йому приписують як порушення.

Міжнародні стандарти в сфері прав людини рекомендують, що тюремна адміністрація може застосовувати дисциплінарні заходи тільки у виняткових випадках і тільки тоді, коли інші методи вирішення спорів не можуть підтримувати безпечно утримання та належний порядок у в'язниці. У будь-якому випадку тюремна адміністрація повинна забезпечувати пропорційність дисциплінарного стягнення порушенню, за яке воно встановлено (Мінімальні стандартні правила поведінки з ув'язненими Організації Об'єднаних Націй, правила 36-39).

Як ви зараз спілкуєтесь з сином?

Спілкуємось через листи паперові, електронного листування там немає, телефонні дзвінки з 2017 року і до цього часу йому не дозволяють, через те, що він знаходився весь час у штрафному ізоляторі.

Взагалі, там [керівництво в'язниці — ред.] не дозволяють писати про внутрішній розпорядок, про умови утримання і так далі. Не дозволяється писати на політичні теми. Про внутрішній розпорядок Валентин нічого не пише, він взяв таку тактику, що він ніяких скарг не виказує нікому: ні нам, ні адміністрації. Спочатку був період, що його листів не випускали, але потім була жалоба Валентина в присутності Консула, де він поскаржився, що його листи місяця 4 не випускали з колонії. На це адміністрація сказала, що він погано пише про Росію і слово «Росія» пише з маленької букви. Він пообіцяв, що погано писати не буде і буде писати з великої букви.

І листи пішли. Поки листи доходять.

Особам, позбавленим волі, має бути дозволено регулярне спілкування з родиною та друзями шляхом листування і побачень. (Мінімальні стандартні правила поведінки з ув'язненими Організації Об'єднаних Націй, правило 58. Повідомлення № 74/1980, Естрелла проти Уругваю, Міркування, прийняті Комітетом з прав людини 29 березня 1983 року, пункт 9.2.) У цьому праві не може бути відмовлено «більш ніж на кілька днів». (Звід принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню будь-яким чином, принцип 15.)

Чи відомо вам щось про психологічний стан Валентина?

Коли його тільки затримали, це був шок звісно, як і для кожної людини. Особливо використання різних способів «ламання» характеру... без пояснення, за що та чому, а просто побиття, побиття, побиття... Він це пережив... Коли дружина поїхала перший раз на побачення, це було місяців через 7-8 після затримання, він виглядав дуже погано: схудлий, зморений. Вже коли другий раз дружина поїхала на побачення, то вже набагато краще він виглядав.

Він підняв сорочку, показав, що все нормально, нічого нема, все зажило. Але дружина побачила, що залишилось декілька шрамів на голові. Вже коли в колонії були побачення (дружина їздила декілька разів), то було вже більш-менш нормально.

Заборона катувань та жорстокого поведіння є абсолютною і не допускає жодних винятків відповідно до міжнародного права (МПГПП, стаття 7).

Які його нагальні проблеми зараз?

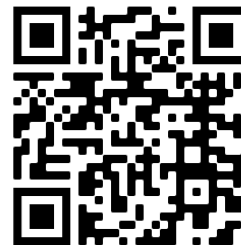
Зараз йому потрібно серйозна медична допомога, у фізичному плані також. Багато вже з'явилося проблем зі здоров'ям. Ну, і головне, це психологічний стан. Він писав, що дивиться на себе зі сторони і розуміє, що без серйозної реабілітації, без психолога вже не обійтись. Плюс у нього проблеми з суглобами, спиною, зубами, наслідки COVID-19 треба лікувати. Він планує, що за місяць-два він відновиться, як буде вдома. Але поки що він не вдома.

Що ви робите зараз та які ваші наступні кроки?

Ми не сидимо склавши руки, намагаємось все можливе зробити, щоб спонукати і нашу владу, і

не нашу владу, щоб хоч якісь дії були на предмет обміну, звільнення, або якихось інших дій, щоб наші діти були вдома. Це не тільки ми особисто, це взагалі усі родичі ув'язнених і в Росії, і в Донецьку та Луганську.

Дивіться відеоінтерв'ю
Петра Вигівського

Моніторингова місія ООН з прав
людини в Україні в соцмережах:

[Фейсбук](#) [Інстаграм](#) [Твіттер](#)